

УДК 159.922.8:616.89-008.441.3

Грина Федосєєва

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГЕМБЛІНГУ В ПІДЛІТКОВИЙ ПЕРІОД ОНТОГЕНЕЗИ

У статті розкрито результати ґрунтовного теоретико-емпіричного дослідження проблеми гемблінг-залежності осіб підліткового віку. Основними теоретичними доробками автора стали: аналіз проблеми «адикція» в сучасній психологічній літературі; уточнення і розширення поняття «гемблінг»; опис психологічних аспектів гемблінг-залежності особистості підліткового періоду онтогенезу. В ході подальшого дослідження було виявлено відсутність загально визнаної методики психологічної діагностики гемблінгу, тому стрижневим завданням, розв'язаним у дослідженні, стала розробка і верифікація на матеріалі емпіричних досліджень методики психодіагностичного вимірювання рівня гемблінг-залежності підлітків. Запропонована авторська методика може слугувати надійним і валідним інструментом психологічної діагностики такого комплексного утворення як гемблінг. Проведене емпіричне дослідження, презентоване у вигляді результатів констатувального експерименту на матеріалі учнів підліткового віку середніх загальноосвітніх навчальних закладів України, засвідчило переважну наявність низького показника гемблінг-залежності. Проте істотною залишилася частка вибірки, яка потребує компетентного, спрямованого й планомірного психологічного впливу корекційно-розвивального характеру.

Здійснене нами теоретико-емпіричне дослідження проблеми гемблінг-залежності осіб підліткового періоду онтогенезу цілком не висчерпує означеної проблеми, тому нами окреслено перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Ключові слова: адикція, адиктивна поведінка, гемблінг, ігроманія, лудоманія, гемблінг-залежність; емоційна, інтелектуальна, мотиваційна, психічна, психофізична залежність; підліток, конструктивна поведінка.

В статье раскрыты результаты обстоятельного теоретико-эмпирического исследования проблемы гемблинг-зависимости лиц подросткового возраста. Основными теоретическими разработками автора стали: анализ проблемы «аддикция» в современной психологической литературе; уточнение и расширение понятия «гемблинг»; описание психологических аспектов гемблинг-зависимости личности подросткового периода онтогенеза. В ходе дальнейшего исследования было выявлено отсутствие общепризнанной методики психологической диагностики гемблинга, поэтому стрержневым заданием, решенным в исследовании, стала разработка и верификация на материале эмпирических исследований методики психодиагностического измерения уровня гемблинг-зависимости подростков. Предложенная авторская методика может служить надежным и валидным инструментом психологической диагностики такого комплексного образования как гемблинг. Проведенное эмпирическое исследование, представленное в виде результатов констатирующего эксперимента на материале учащихся подросткового возраста средних общеобразовательных учебных заведений Украины, показало преобладающее наличие низкого показателя гемблинг-зависимости. Однако существенной осталась доля выборки, которая требует компетентного, направленного и планомерного психологического воздействия коррекционно-развивающего характера.

Осуществленное нами теоретико-эмпирическое исследование проблемы гемблинг-зависимости лиц подросткового периода онтогенеза полностью не исчерпывает этой проблемы, поэтому нами намечены перспективы дальнейших исследований в этом направлении.

Ключевые слова: аддикция, аддиктивное поведение, гемблинг, игромания, лудомания, гемблинг-зависимость; эмоциональная, интеллектуальная, мотивационная, психическая, психофизическая зависимость; подросток, конструктивное поведение.

The results of profound theoretical and empirical research of the problem of gambling-dependence of individuals of adolescent age are revealed in the article. The main theoretical works of the author were: analysis of the problem «addiction» in modern psychological literature; specification and distention of the concept «gambling»; description of psychological aspects of gambling-dependence of a person in adolescent period of ontogenesis. During futher research was found the destitution of

generally accepted methods of psychological diagnosis of gambling, therefore the main task, solved in the research, was the development and verification on the materials of empirical researches of the methods of psychodiagnostical measurement of the level of adolescents' gambling-dependence. Proposed author's methods can serve as responsible and valid instrument of psychological diagnosis of such complex formation as gambling. Conducted empirical research, is presented as the results of constative experiment on the material of senior classes pupils of secondary educational establishments of Ukraine, it showed the mass availability of the low index of gambling-dependence. However significant remained of choice's particle, which needs of competent, directing and orderly psychological influence of correctional and developing character.

The theoretical and empirical research of the problem of gambling-dependence of individuals of the adolescent age of ontogenesis did not exhaust fully this problem, consequently we outlined the possibilities of further investigations in this direction.

Key words: addiction, addictive behaviour, gambling, gambling games, ludomaniya, gambling-dependence; emotional, intellectual, motivational, psychical, psychophysical dependence; adolescent, constructive behavior.

Постановка проблеми. В умовах переходу до постіндустріального, інформаційного суспільства різко підвищується значимість збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я підростаючого покоління. Економічна і політична нестабільність провокує куріння, зростання вживання алкоголю та наркотиків серед підлітків і молоді. Із цими, уже традиційними формами залежної поведінки в один ряд стають ігрові залежності, тобто гемблінгова й комп'ютерна адикції (від англійського «gamble» – азартна гра), які здійснюють не менш руйнівний вплив на особистість підлітка. З кожним роком збільшується кількість молодих людей, які страждають ігровими залежностями.

Аналіз наукової літератури показує, що найбільш уразливими у формуванні залежності від азартних і комп'ютерних ігор є підлітки. Переживаючи складний період фізіологічного й психічного розвитку, підлітки ще не володіють усталеними стратегіями поведінки у відношенні з дорослими і однолітками, відчувають труднощі в соціальній адаптації, знаходять вирішення власних проблем у відході від реальності у віртуальний світ гри. Дослідниками доведено, що алкогольна, наркотична та ігрова залежності мають багато спільних ознак, механізмів виникнення і розвитку (В. Зайцев, П. Мунтян, Є. Лабковський, М. Іванов, Л. Фортова та інші). Однак проведений аналіз дозволяє нам констатувати факт, що в даний момент недостатньо вивчені наслідки формування ігрових залежностей у підлітків, які блокують механізми розвитку соціально значущої особистості, не досліджені умови психологічної профілактики таких залежностей в загальноосвітньому закладі, відсутні досить ефективно працюючі профілактичні програми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен гемблінгу (ігроманії) широко досліджується як зарубіжними (Г. Каплан, Б. Дж. Сэдок, J. Powell, K. Hardoon, J. Derevensky, E. Hollander, S. Pallanti, J. Grant, M. Potenza), так і вітчизняними ученими (І. Анохіна, В. Зайцев, А. Шайдуліна, Ю. Арзуманов, В. Скобелін, Н. Шемчук, Д. Ошевський, А. Єгоров, О. Волкова). Чимала кількість праць, присвячених проблемі гемблінг-залежності, належить українським ученим (А. Антонова-

Турченко, Н. Апетик, О. Бондарчук, Н. Максимова, Ю. Машек, С. Немченко, І. Підласий та інші).

На сучасному етапі розвитку вітчизняної науки закладені продуктивні підходи до створення теоретичної, методологічної та практичної бази превенції гемблінгу (С. Белічева, С. Завражін, А. Макеєва, Н. Сирота та інші), створені моделі профілактики хімічних залежностей в освітніх установах з підлітками групи соціального ризику (П. Братусь, А. Барінова, Н. Відерман, О. Овчинников та інші). У той же час аналіз сучасної ситуації дозволяє стверджувати, що загальноосвітні заклади не забезпечені спеціальними програмами профілактики ігрових адикцій серед підлітків, методичними посібниками з підготовки педагогів та батьків до ведення профілактичної роботи в школі за допомогою використання можливостей навчально-виховного процесу.

Мета написання статті – розширення та поглиблення обсягу поняття «гемблінг»; розробка та апробація психодіагностичної методики вивчення гемблінг-залежності в осіб підліткового віку.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в центрі уваги фахівців різних профілів є вивчення та профілактика адикцій. Під адикціями прийнято розуміти будь-які нестримні потяги та захоплення, що виходять за межі норми, при яких об'єкт захоплення чи певна діяльність стають визначальним чинником поведінки людини, при цьому витісняють частково чи повністю всі інші життєво важливі види діяльності.

Перелік адикцій є досить широким, до нього може бути включено все різноманіття людських надмірностей, наприклад, жага до накопичення, до гострих відчуттів, певних речовин тощо. Залежно від механізмів дії всі адикції умовно поділяють на дві великі групи:

1. Хімічні адикції – захоплення (залежність) психотропними речовинами.

2. Нехімічні (поведінкові) адикції – сексуальна та любовна адикції, трудоголізм, нестримний потяг до витрачання грошей, інтернет-залежність, kleptomania, піроманія тощо [Змановская, 2003].

Відсутність комплексного підходу до вирішення проблеми гемблінг-залежності не дозволяє повноцінно пояснити природу досліджуваного феномена. Залежно від того, якій сфері особистості надається перевага, різні автори розглядають патологічний гемблінг як: невирішений інтрапсихічний конфлікт (Z. Steel, A. Blaszczynski та ін.); результат психофізіологічної (біологічної) дезрегуляції (M. Regard, E. Hollander та ін.); вивчена поведінка (B. Skinner, А. Бухановський та ін.); результат ірраціональних когнітивних процесів (C. Rotter, M. Griffiths, R. Ladouceur, M. Mayrand та ін.).

Найбільш вивченими є симптоми, стадії розвитку, детермінанти гемблінг-адикції. Так, зарубіжні дослідження, присвячені вивченню факторів ризику розвитку залежності від азартних ігор, свідчать про те, що ранній початок гемблінгу, чоловіча стать, низька навчальна успішність, неадекватний батьківський стиль виховання тощо підвищують імовірність

розвитку проблемного і патологічного гемблінгу в більш пізньому віці (K. Winters, L. Dickson, J. Derevensky, R. Gupta).

Чимало досліджень присвячено терапевтичним способам лікування залежності від азартних ігор. Проте до цих пір не знайдений спосіб позбавлення від залежності і залишається ймовірність зриву після лікування (В. Зайцев, А. Шайдуліна та інші).

При цьому малорозробленою є проблема виявлення особистісних ресурсів подолання формування і розвитку даного патологічного процесу. Згідно з даними зарубіжних досліджень, існує ряд генетичних, соціальних, поведінкових і особистісних захисних факторів, які, у разі їх переваги над факторами ризику, здатні знизити ризик розвитку гемблінгу (L. Dickson, J. Derevensky, R. Gupta та ін.) [*Переверзева, 2009*].

Залежність від азартних ігор (ігроманія, гемблінг-залежність, лудоманія) широко поширена в усьому світі, зокрема й в Україні.

Захоплення азартними іграми (гемблінг) становить самостійний специфічний вид поведінкових адикцій.

Гемблінг (патологічна схильність до азартних ігор) – це хвороба, що полягає в частих повторних епізодах участі в азартних іграх, що домінує в житті суб'єкта і веде до зниження соціальних, професійних, матеріальних і сімейних цінностей, втрати належної уваги до своїх обов'язків [*Максимова, 2002*].

Особи, які беруть участь в азартних іграх, порівняно часто зловживають алкоголем, а також вдаються до вживання наркотичних препаратів, тобто включаються у комбіновані форми адиктивної поведінки.

Ризик розвитку ігрової залежності визначається комплексом відповідних особистісних, соціальних та фізіологічних факторів, таких, як склад сім'ї, особливості спілкування між батьками і дітьми, соціальний статус у класі, рівень розвитку комунікативних та емоційно-вольових якостей особистості, стать тощо.

Ц. Короленко і Т. Донських виділяють ряд ознак, характерних для азартних ігор як одного з видів адиктивної поведінки. До них відносяться:

1. Постійна залученість, збільшення часу, проведеного в ситуації гри.
2. Зміна кола інтересів, витіснення колишніх мотивацій ігровою, постійні думки про гру, переважання і уявлення ситуацій, пов'язаних з ігровими комбінаціями.

3. «Втрата контролю», що виражається в нездатності припинити гру як після великого виграшу, так і після постійних програшів.

4. Стан психологічного дискомфорту, роздратування, занепокоєння, що розвиваються через порівняно короткі проміжки часу після чергової участі в грі, з непереборним бажанням знову приступити до гри. Такі стани за рядом ознак нагадують стан абстиненції у наркоманів, вони супроводжуються головним болем, порушенням сну, занепокоєнням, зниженим настроєм, порушенням концентрації уваги.

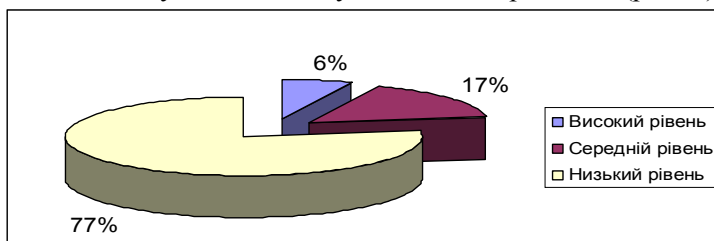
5. Характерне поступове збільшення частоти участі в грі, прагнення до все більш високого ризику.

6. Періодично виникають стани напруги, що супроводжуються ігровим «драйвом», усе більшим прагненням узяти участь в азартній грі.

7. Швидко наростає зниження здатності чинити опір спокусі. Це виражається в тому, що, вирішивши раз і назавжди «зав'язати», при найменшій провокації (зустріч зі старими знайомими, розмова на тему гри, наявність поруч гального закладу і т. д.) ігрова залежність поновлюється [Немченко, 2008].

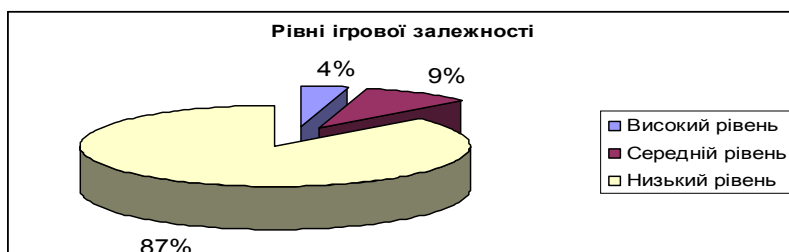
З метою виявлення реального стану гемблінг-залежності серед підлітків загальноосвітніх навчальних закладів України нами було розроблено та апробовано комплекс психодігностичних методів і методик. Програму експериментального дослідження склали: «Тест на визначення ігрової залежності (спілка анонімних гемблерів)», «Тест Т. Такера на визначення ігрової залежності» [Гайда, 1990], «Скринінг залежності від азартних ігор» Ю. Машека та «Тест на виявлення залежності від азартної гри» Ю. Машека [Машек, 2007].

За результатами «Тесту на визначення ігрової залежності (спілка анонімних гемблерів)» із загальної кількості респондентів (48 осіб) лишень троє показали наявність у них досліджуваної нами проблеми (рис. 1).

Діаграма 1. Рівні гемблінг-залежності підлітків за «Тестом на визначення ігрової залежності (спілка анонімних гемблерів)»

Зміст запитань, що отримали максимальну кількість стверджувальних відповідей респондентів, стосувався можливості отримання задоволення від процесу гри, а також стану емоційної залученості у процес. Запитання, що опинилися на другому місці за кількістю стверджувальних відповідей респондентів, стосувалися фінансової залежності від гри. Зміст запитань, що не отримали жодної стверджувальної відповіді респондентів, стосувався переважно негативних переживань стосовно гри, зіпсованої репутації, правових питань у зв'язку із грою, негативного психоемоційного стану гравця. Отже, аналіз кількісних та якісних даних засвідчує, що тинейджери грають в азартні ігри з метою отримання задоволення від самої гри, втечі від негативних переживань реального життя та підсилення позитивних відчуттів, не зважаючи на власний фінансовий стан. Наступним було використано «Тест Т. Такера на визначення ігрової залежності». Одержані результати презентовано на круговій діаграмі 2. За результатами тесту Такера було виявлено 2 залежні особи (4%) та 4 потенційно залежні (9%). 42 особи (87%) не страждають від ігрової залежності взагалі.

Діаграма 2. Рівні ігрової залежності за тестом Т. Такера

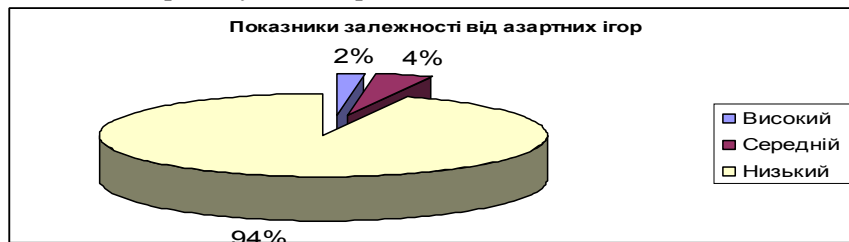
Змістовий аналіз запитань дає нам можливість стверджувати, що запитання, які набрали найбільшу кількість виборів і підсумкових балів, виявляли:

- 1) почуття провини за гру;
- 2) бажання реваншу за програш;
- 3) вияв азарту.

Запитання, що набрали найменшу кількість виборів і підсумкових балів, виявляли:

- 1) усвідомлення респондентом того, що він є залежним від гри;
- 2) респондент потребує більш насиченого емоційного переживання, пов'язаного із ситуацією ризику в грі.

Отже, вищезазначені дані дають можливість зробити висновок про те, що частина опитантів усвідомлює негативний вплив гри на поведінку, що вони є емоційно включеними у процес гри і їм важко контролювати себе. Друга частина респондентів не вважають себе залежними від гри і не потребують збільшення інтенсивності емоційних переживань від збільшення ризикованості гри. З метою об'єктивного визначення гемблінг-залежності у підлітків ми використали «Скринінг залежності від азартних ігор» Ю. Машека, який уможливив інформативно та змістовно проаналізувати особливості залежної поведінки діагностованих респондентів. За ключем даної методики позитивні відповіді на 7 із 10 запропонованих запитань свідчать про залежність від азартних ігор. Одержані дані ми пропонуємо діаграмою 3.

Діаграма 3. Показники залежності від азартних ігор за «Скринінгом залежності від азартних ігор» Ю. Машека

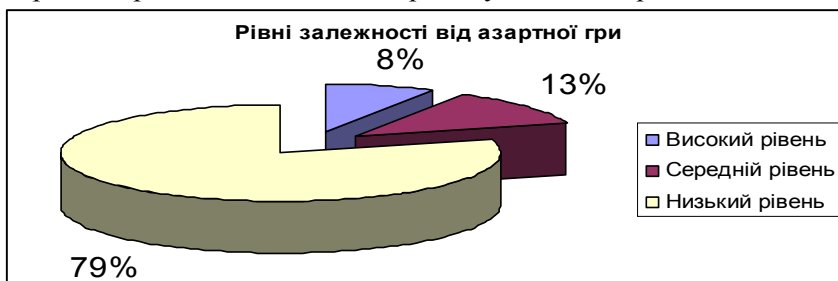
Як засвідчують дані, подані на діаграмі, 3, 2% досліджуваних мають високі показники залежності від азартних ігор, 4% – середні показники залежності, у 94% виявлено низькі показники залежності від азартних ігор.

Провівши кількісно-якісний аналіз показників за «Скринінгом залежності від азартних ігор», було виявлено, що найбільшу кількість балів отримали запитання 1, 3, 6, 9, найменшу – запитання 2, 4 і 10 відповідно.

Запитання, які набрали найбільшу кількість балів, виявляють прихильність до певного виду гри, соціальні умови гри (гра на самоті чи з друзями), а також суб'єктивний контроль кількості часу перебування в мережі.

Питання, що набрали найменшу кількість балів, виявляють домінуючі у респондента прагнення до задоволення особистих потреб з допомогою гри, а також рівень впливу перебування у грі на успішність у навчанні.

Ще одним дослідним інструментом, який ми вважали за необхідне використати в батареї психодіагностичних методик, став «Тест на виявлення залежності від азартної гри» Ю. Машека. Тест виявився досить інформативним щодо особливостей адиктивної поведінки досліджуваних підлітків і дав змогу безпосередньо визначити відсоток залежних тинейджерів. Одержані показники ми пропонуємо на діаграмі 4.

Діаграма 4. Рівні залежності від азартної гри за тестом Ю. Машека

У 4 респондентів, які складають 8% загальної вибірки підлітків, високий рівень залежності від азартних ігор, що засвідчує деформацію емоційної, вольової, ціннісної, мотиваційної сфер особистості. Для таких досліджуваних є характерним прагнення уникати реальності через занурення у віртуальний світ гри. Присутнє цілковите ігнорування базисних психофізіологічних особистісних потреб.

6 опитаних, які склали 12,5% вибірки, проявляють середній рівень залежності від азартних ігор, тобто є потенційно залежними, що проявляється у пристрасті до гри за соціально сприятливих умов.

79,5%, які склали 38 тинейджерів, мають низький рівень залежності від азартних ігор, який уособлює в собі епізодичне включення до ігрового простору, сформованість усіх особистісних сфер, відсутність їхньої деформації.

Аналіз статевих відмінностей проявів ігрової залежності показав, що опитувані дівчата страждають від гемблінгу менше ніж хлопців.

Аналіз отриманих експериментальним шляхом даних дає підставу стверджувати, що в опитаних респондентів виявлено загалом низький рівень прояву гемблінгу – із загальної кількості респондентів (48 осіб) лишень четверо показали наявність у них досліджуваної нами проблеми. Ще 8 осіб можна віднести до потенційно залежних від азартних ігор.

Таким чином, нам удалося з'ясувати, що підлітки грають в азартні ігри з метою:

- 1) отримання задоволення від самої гри;
- 2) «втечі» від негативних переживань реального життя;
- 3) підсилення позитивних відчуттів від гри.

Вони усвідомлюють негативний вплив гри на власну поведінку і той факт, що вони є емоційно «включеними» у процес гри. При цьому їм важко контролювати себе.

Отримані показники спонукали нас до розробки ряду методичних рекомендацій з корекції та профілактики адиктивної поведінки особистості підліткового періоду онтогенези. Авторська корекційна програма, розроблена нами спеціально для підлітків, які виявляють ознаки ігрової залежності (за результатами проведеного емпіричного дослідження), спрямована на профілактику та звільнення від психологічної гемблінг-залежності, формування позитивної Я-концепції, розвиток здатності адекватно та найповніше пізнавати себе та інших людей, підвищення усвідомлення власної значущості, цінності, зміцнення почуття власної гідності, формування мотивації до самовиховання та саморозвитку, стимулювання позитивних змін у поведінці та взаємодії з найближчим і значимим соціальним оточенням.

Нами також було встановлено, що прояви ігрової залежності у підлітковому віці можна зменшити шляхом уживання спеціальних корекційних заходів, спрямованих насамперед на такі структурні компоненти особистості підлітка, як самосвідомість, характер, система цінностей, розумові та творчі здібності, міжособистісні стосунки, самоконтроль.

Висновки. Залежність від азартних ігор (ігроманія, гемблінг-залежність, лудоманія) широко поширена в усьому світі, зокрема й в Україні. Захоплення азартними іграми (гемблінг) становить самостійний специфічний вид поведінкових адикцій. Гемблінг (патологічна схильність до азартних ігор) – це хвороба, що полягає в частих повторних епізодах участі в азартних іграх, що домінує в житті суб'єкта і веде до зниження соціальних, професійних, матеріальних і сімейних цінностей, втрати належної уваги до своїх обов'язків.

Особи, які беруть участь в азартних іграх, порівняно часто зловживають алкоголем, а також вдаються до вживання наркотичних препаратів, тобто включаються в комбіновані форми адиктивної поведінки.

Теоретичний аналіз психологічних аспектів гемблінгу спонукав нас до розробки та впровадження в практику діагностичних досліджень методики вимірювання гемблінг-залежності осіб підліткового віку. Програму дослідження склали чотири методики, за результатами яких ми констатували загальний низький рівень прояву гемблінгу – із загальної кількості респондентів (48 підлітків) лишень четверо показали наявність у них досліджуваної нами проблеми. Ще 8 осіб ми віднесли до потенційно залежних від азартних ігор.

Крім того, ми з'ясувати мотивацію гемблінгу підлітків: отримання задоволення від самої гри, «втечі» від негативних переживань реального життя; підсилення позитивних відчуттів від гри. Тинейджери усвідомлюють негативний вплив гри на власну поведінку і той факт, що вони є емоційно включеними у процес гри.

Оскільки досліджувані підлітки практично постійно знаходяться в «зоні ризику» щодо гемблінг-залежності, нами було розроблено спеціальну корекційну програму, спрямовану на профілактику та звільнення від психологічної гемблінг-залежності, формування позитивної Я-концепції, розвиток здатності адекватно та найповніше пізнавати себе та інших людей, підвищення усвідомлення власної значущості, цінності, зміцнення почуття власної гідності, формування мотивації до самовиховання та саморозвитку, стимулювання позитивних змін у поведінці та взаємодії з найближчим і значимим соціальним оточенням.

Проведене нами теоретико-емпіричне дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми гемблінг-залежності підлітків. Перспективи подальшого вивчення феномена ігроманії ми вбачаємо у розробці та апробації комплексних корекційно-профілактичних впливів із подальшим порівняльним аналізом та впровадженням авторських програм у практичну діяльність психологів, соціальних педагогів, класних керівників, батьків.

ЛІТЕРАТУРА

- Гайда, 1990 – Гайда В. К. Психологическое тестирование: учебное пособие / В. К. Гайда, В. П. Захаров. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1990. – 202 с.
- Змановская, 2003 – Змановская Е. В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения): учеб. пособие / Е. В. Змановская. – М. : Изд. центр «Академия», 2003. – 288 с.
- Максимова, 2002 – Максимова Н. Ю. Психология аддиктивной поведінки: навч. посіб. / Н. Ю. Максимова. – К. : ВПУ «Київський університет», 2002. – 308 с.
- Машек, 2007 – Машек Ю. О. Усунення залежності від азартних ігор: навчальний посібник / Ю. О. Машек. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 104 с.
- Немченко, 2008 – Немченко С. Г. Педагогічна корекція девіантної поведінки старшокласників загальноосвітньої школи: монографія / С. Г. Немченко. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. – 262 с.
- Переверзева, 2009 – Переверзева А. А. Психологические факторы формирования резистентности к игромании в подростковом возрасте: автореф. дисс. на соискание научной степени канд. психол. наук: спец.: 19.00.13 «Психология развития, акмеология» / А. А. Переверзева. – Тамбов, 2009. – 21 с.

REFERENCES

- Haida, 1990 – Haida V. K. Psicholohycheskoe testyrovanye: uchebnoe posobyе / V. K. Haida, V. P. Zakharov. – L. : Yzd-vo LHU, 1990. – 202 s.

- Zmanovskaia, 2003 – Zmanovskaia E. V. Devyantolohyia (Psykhologhyia otkloniaiushchehosia povedeniya): ucheb. posobyie / E. V. Zmanovskaia. – M. : Yzd. tsentr «Akademyia», 2003. – 288 s.
- Maksymova, 2002 – Maksymova N. Iu. Psykhologhyia addyktivnoi povedinky: navch. posib. / N. Iu. Maksymova. – K. : VPU «Kyivskiy universytet», 2002. – 308 s.
- Mashek, 2007 – Mashek Iu. O. Usunennia zalezhnosti vid azartnykh ihor: navchalnyi posibnyk / Iu. O. Mashek. – K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2007. – 104 s.
- Nemchenko, 2008 – Nemchenko S. H. Pedahohichna korektsiia deviantnoi povedinky starshoklasnykiv zahalnoosvitnoi shkoly: monohrafiia / S. H. Nemchenko. – Donetsk : TOV «Iuho-Vostok, LTD», 2008. – 262 s.
- Pereverzeva, 2009 – Pereverzeva A. A. Psykhologhycheskye faktory formirovaniya rezystentnosti k yhromanuy v podrostkovom vozraste: avtoref. dyss. na soyskanye nauchnoi stepeny kand. psykhol. nauk : spets.: 19.00.13 «Psykhologhyia razvytiya, akmeologhyia» / A. A. Pereverzeva. – Tambov, 2009. – 21 s.

Надійшла до друку 29.08.2014.

УДК 006.4:7.05 (091)

Олена Храмова-Баранова

ЗНАЧЕННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В ДИЗАЙНІ ТА ЕКОЛОГІЇ КУЛЬТУРИ

Якщо мати на увазі глобальність проблем екології, наше відставання в цьому сенсі дуже серйозне, щоб давати йому оцінку. Необхідність введення стандартів екологічного мислення настільки очевидне, що якщо найближчими роками проектування не перебудується на новий європейський лад, прийдешнім поколінням не залишиться рівного з нами шансу на користування земними благами, а вся решта проблем, що включають необхідність усвідомлення історичної спадкоємності, повернення вітчизняного дизайну в загальнокультурне джерело, рівно як і усвідомлення власного місця в структурі світової проектної культури не матимуть ніякого значення. Аналіз поставленої проблеми проведено в межах наукових досліджень, які реалізуються згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.1997 р. №37 «Про першочергові заходи відносно розвитку національної системи дизайну і ергономіки та впровадження їх досягнень в промислово-комплексі, об'єктах житлової, промислової і соціально-культурної сфери». Деякі аспекти проблеми викладені в працях В. Вернадського, Д. Ліхачова, М. Реймерса, А. Печчеї та інших, але аналіз екологічної ситуації в дизайні недостатньо висвітлено вітчизняними науковцями, що є підґрунтям для подальшого вивчення цієї проблематики. У цій статті, на основі аналізу документальних матеріалів та їх узагальнення, висвітлюються основні стандарти середовища для існування людини та обставини змін у ньому згідно з історичним розвитком суспільства, взаємозв'язок з довкіллям. Актуальність теми полягає в тому, що розгляду та аналізу екологічних принципів в історії культури не приділялося достатньо уваги в літературі та вітчизняних дослідженнях, а це один із фундаментів подальшого розвитку дизайну і суспільства. У сучасних умовах розвитку українського дизайну аналіз екологічних чинників у світовому контексті вимагає нового переосмислення та висновків. Отже, у цій статті показано, яке вагомe значення має висвітлення витоків зародження екологічної культури у становленні та подальшому розвитку дизайну. Аналізуючи, автор робить висновок, що вивчення історичного розвитку екологічної культури суспільства (середовища) є важливою сферою в дослідженні дизайну як науки і в необхідності інтеграції до європейських стандартів у цій галузі.

Ключові слова: екологічна культура, стандартизація в дизайні, проектна культура, екологічні чинники.

Если иметь в виду глобальность проблемы экологии, наше отставание в этом смысле очень серьезно, чтобы давать ему оценку. Необходимость введения стандартов мышления настолько очевидна, что если в ближайшие годы проектирование не реформируется на новый европейский уровень, грядущим поколениям не останется равный с нами шанс использования земных ресурсов, а все остальные вопросы, которые включают